

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА

Василик Любов Євгенівна

УДК 883.09.-1

**УКРАЇНСЬКА ПОЕЗІЯ РУМУНІЇ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.
(ТЕМАТИЧНО-ЖАНРОВІ ТА СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ)**

10.01.01 – українська література

А в т о р е ф е р а т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Київ – 2001

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі української літератури Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: - кандидат філологічних наук, доцент **Бунчук Борис Іванович**, Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, декан філологічного факультету.

Офіційні опоненти: - доктор філологічних наук, професор **Ткаченко Анатолій Олександрович**, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, професор кафедри теорії літератури та компаративістики.
- кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник **Мовчан Раїса Валентинівна**, Інститут літератури імені Т.Г.Шевченка, старший науковий співробітник відділу історії української літератури СС століття.

Провідна установа: Дрогобицький державний педагогічний університет, кафедра української літератури, Міністерство освіти і науки України, м. Дрогобич.

Захист відбудеться .....23 січня.....2001 р. о __ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.04 в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова: 01601, м.Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (01601, м.Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розіслано .....19 грудня..... 2000 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

П.Гальона

Загальна характеристика роботи

Штучне вилучення з нашого письменства художніх і літературознавчих набутоків української діаспори Канади, Бразилії, США, Аргентини, Австралії, Франції, Австрії та ін., а також автохтонів Румунії, Польщі, Словаччини і Чехії частково збіднювало уявлення про українську літературу ХХ ст. Залучення до наукового розгляду величезного масиву художніх набутоків українців, що проживають за межами нашої країни, “значно розширює панораму української літератури ХХ ст., допомагає побачити її багатшою й розмаїтішою, ніж вона видавалася досі”. У цьому зв'язку важливим здається вивчення українського поетичного письменства Румунії, представленого постатями Ореста Масикевича, Миколи Корсюка, Івана Ковача, Івана Негрюка, Павла Романюка та ін.

У роботі охоплено період розвитку української поезії Румунії, починаючи з 1949 р., коли вийшла у світ перша українська газета “Новий вік”, і аж до кінця ХХ ст., тобто піввіковий часовий проміжок, упродовж якого українська поезія Румунії утвердилась як вагоме мистецьке явище, яке, на жаль, і досі залишається маловідомим, оскільки донедавна життя української меншини в Румунії було питанням закритим, а її література – недоступною для ознайомлення та вивчення на професійному рівні. Одними з перших цю прогалину заповнювали газетно-журнальні публікації І.Кушнірика, М.Лазарука, В.Баранова, Б.Демківа, М.Івасюка, М.Шалати, Ф.Погребенника, М.Корпанюка, Б.Мельничука та М.Ходикіної, однак українська поезія Румунії не розглядалася в контексті загальнолітературного процесу. Це не давало можливості побачити цілісну картину її зародження, становлення та розвитку, поцінувати як вагоме мистецьке явище.

Окремі аспекти творчості українських поетів Румунії висвітлені у зарубіжному літературознавстві. Тут варто виділити статті українського літературознавця М.Ласло-Куцюк, які з'явилися в українській періодиці Румунії та в щорічнику “Обрії”, а також її загальнотеоретичну монографію “Засади поетики” (1983), художнім матеріалом для якої правили зразки української поезії Румунії. Певні моменти досліджуваної проблеми знайшли місце в літературно-критичних працях Б.Бойчука (США), І.Качуровського (Німеччина), Д.Нитченка (Австралія), в Румунії – С.Ткачука, Є.Мигайчука, І.Лемного, М.Ненештян, М.Корсюка, С.Груї, І.Кідещука. Цікаві спостереження про творчість українських поетів Румунії містяться у літературно-критичних есе М.Михайлюка – одного з чільних представників української “рухомої естетики” у цій країні. Перераховані публікації з досліджуваного питання мають спорадичний характер і не створюють загальної картини літературного процесу.

Реферована дисертація є першою спробою комплексно-системного аналізу української поезії Румунії, чим і зумовлена **актуальність** даного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Дисертаційна робота виконана у відповідності до наукової проблематики кафедри української літератури Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича “Актуальні питання української літератури ІС-СС ст. і літературний та фольклорний процес на Буковині”.

Об'єктом спостережень автора є генезис і розвиток української поезії Румунії другої половини ХХ ст. **Матеріалом** виконаної роботи слугували видання українських письменників Румунії, їхні спогади та листування, місцева українська періодика, альманахи та збірники – все те, що допомагає здійснити системне осмислення особливостей художнього процесу в деталях і водночас у цілості.

Окрім того, джерельною базою дисертації став загальний літературно-мистецький контекст та інтертекст розвитку української поезії Румунії. До аналізу також залучено праці вітчизняних літературознавців, представників української літературної критики Румунії та діаспори загалом.

Мета роботи полягає у з'ясуванні домінант українського літературного процесу Румунії, формуванні цілісного уявлення про ідейно-тематичну, жанрову та стильову своєрідність творчості українських авторів. Мета зумовлює розв'язання цілого ряду **завдань**, основними з яких є:

- схарактеризувати загальнокультурні й суспільно-історичні обставини літературного процесу, джерела української поезії Румунії;
- визначити основні періоди її розвитку, встановити ідейно-тематичні, жанрові та стилістичні домінанти;
- з'ясувати роль періодичних видань у літературному житті;
- простежити особливості вияву національної ідеї, відчуття української ментальності в українській поезії Румунії;
- окреслити провідні постаті аналізованого літературного процесу, показати їх внесок у розвиток українського поетичного слова;
- визначити основні тенденції в літературному житті останніх десятиліть, можливі перспективи.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що її автором зроблено першу спробу комплексного літературознавчого огляду української поезії Румунії як цілісного мистецького явища, визначено її місце в загальноукраїнському літературному контексті, виявлено особливості на тлі материкового письменства, з'ясовано природу загального та індивідуального у творчій лабораторії митців, окреслено жанрові, ідейно-тематичні та стильові особливості аналізованих творів.

Методологічну основу роботи склав певний комплекс підходів. До уваги береться культурно- та порівняльно-історична методика, засоби біографічного методу, системного дослідження, рецептивної естетики, психології творчості тощо. Оскільки історія літератури української меншини Румунії є часткою її духовної історії, встановлюються межі впливу зовнішніх обставин на художній текст, його ідейний зміст і структуру, послідовність мистецьких явищ.

Із компаративістського погляду висвітлюються паралельні факти літературного життя, що належать іншим народам, насамперед — румунській культурі. Це дозволяє вийти за вузькі межі літератури національної меншини, розглядаючи її в контексті материкової української та румунської літератур, художньої творчості інших народів. Засоби компаративістського дослідження дають також змогу з'ясувати походження окремих мотивів, їх творче осмислення, своєрідність трактування різними авторами.

Досліджується природа індивідуального і загального в творчій лабораторії митця. Спроби інтертекстуального прочитання певних мистецьких явищ проводяться з акцентом на новизні, яку забезпечує власне авторська інтерпретація порівняно з традицією.

Із погляду психології літературної творчості досліджується трансформація найрізноманітніших комплексів спонук і вражень у художні образи. З погляду мистецької синестезії розглядаються підсвідомі чинники поетичного світу з надіндивідуальних сфер культури (мелодики, музики, образотворчого мистецтва), які впливають на структуру текстів.

В оцінці поезії насамперед із художнього боку, з погляду форми застосовується естетичний підхід, який акцентує увагу на іманентній функції гармонії та краси мистецького явища. Поетичний текст прочитується за внутрішньо властивими йому законами. Це не заважає підходити до нього і з погляду рецептивного та історико-функціонального. Такий історико-філологічний синкретизм здатен забезпечити повноту й цілісність дослідження.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх можна застосовувати в процесі подальшого дослідження української літератури закордону. Теоретичні положення, спостереження й висновки будуть корисні для соціологів, психологів, політологів, які вивчають культуру, менталітет українців та духовний феномен українства поза Україною.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати знадобляться у викладацькій практиці при читанні нормативних історико-літературних і теоретичних курсів, а також при підготовці спецкурсів і спецсемінарів, присвячених дослідженню української літератури діаспори.

Роботу можна застосувати як матеріал для укладання підручників з літератури для українців Румунії з метою ознайомлення їх з творчістю місцевих авторів. На цій основі можна укласти й антологію української поезії Румунії. Як перша спроба історико-літературного розгляду та фахової оцінки поетичного доробку дослідження може зацікавити сучасних українських літераторів Румунії.

Апробація результатів дослідження. Ключові моменти дослідження викладені у повідомленнях, виголошених на міжнародних конференціях “Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми” (Чернівці, 1996), “Біблія і світова література” (Чернівці, 1999), “Міхай Емінеску і Україна” (Чернівці, 2000), “Міф і легенда у світовій літературі” (Чернівці, 2000). Різноманітні аспекти досліджуваної проблеми відображені у восьми статтях в наукових журналах та збірниках наукових праць.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел (216 позицій). Робота викладена на 181 сторінці (з них – 171 сторінка основного тексту).

Основний зміст роботи

У *вступі* обґрунтовано актуальність обраної теми, викладено стан розробки досліджуваної проблематики, сформульовано мету і завдання, визначено методи та підходи, на яких базується дослідження, аргументовано новизну роботи, її теоретичне та практичне значення, а також наведено відомості щодо апробації отриманих результатів та їхнього впровадження.

У *першому розділі* дисертації – **“ЗАРОДЖЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ РУМУНІЇ В 50-70-х РОКАХ ХХ СТ.”** – з'ясовується, що *джерельною базою* досліджуваного мистецького явища були фольклорні надбання української меншини Румунії, материкове письменство, тенденції румунської та європейської літератури, сприйняті через румуномовний мистецький контекст. Передумовою власне літературної творчості стала поява фольклорних збірників, які викликали інтерес до авторського самовираження у слові (“*Народні співанки*”, “*Ой у саду-винограду*”, “*Відгомін віків*”, “*Ой кувала зозулечка*”, “*Співаночки мої любі*”). Вони з'явилися завдяки фольклористам М.Шандро та І.Ребошапці. Літературно-мистецькі кола об'єдналися навколо заснованої наприкінці 1949 р. української газети “Новий вік” та додатку “Культурний порадник”.

Надзвичайно важливу роль відіграло відкриття в тому ж році факультету славистики Бухарестського університету, де здобули фахову підготовку багато майбутніх українських письменників.

Щодо *обставин зародження* української поезії Румунії, то в румунському тоталітарному суспільстві, аналогічному до радянського комуністичного ладу, не існувало сприятливих умов для духовного життя українців. За сьогоdnішньою оцінкою істориків, асиміляція українців і осіб українського походження у Польщі й Румунії була фактично проголошена як офіційна політика їх урядів.

Численні репресії щодо української інтелігенції (вчених, викладачів, учителів, журналістів, письменників), масове спалення українських бібліотек (від книжкового фонду “Нового віку” до сільських книгозбірень), закриття 200 українських шкіл та 5 ліцеїв, заборона діяльності народних театральних колективів, відсутність українських програм на радіо й телебаченні – все йшло у річищі офіційної політики тоталітарної асиміляції. На 1992 рік із колись майже 800-тисячного українського населення Румунії українцями себе визнали лише 67 тис. громадян.

Обставини зародження українського письменства в Румунії ускладнювалися відсутністю підтримки з боку України (яка сама знемагала під тягарем бездержав'я), недостатністю творчих контактів з материковою літературою, що були неофіційні, випадкові, на рівні випадкових делегацій. Як наслідок – українська поезія в Румунії розвивалася за несприятливих суспільних та культурно-історичних умов, у відчутній відірваності від великого континенту національної літератури.

Період зародження української поезії Румунії в 50-60-х роках характеризується спрощеним, соціологічним поглядом на літературу, що дає змогу провести типологічну спорідненість із так званим напрямом соцреалізму у вітчизняному письменстві, котрий теж був викликаний згубним впливом на мистецтво тоталітарної ідеології. Панівний функціональний погляд на поезію, який в українському літературознавстві Румунії отримав термін “пролеткульту”, спричинив вульгаризаторський підхід до літературної творчості, викликав появу малохудожніх зразків, призвів до нівеляції творчої особистості, що помітно сповільнило процес становлення української поезії Румунії.

Сюди ж слід додати відсутність традиції – основи літературного процесу. Негативну роль відіграло й те, що критика мусила заохочувати активне “продукування” творів, хай і художньо недосконалих, з метою утвердження елементарного права на літературне життя, завищено оцінювала спроби писати рідною мовою, оскільки у 50-60-х роках вони сприймалися як одна із заборук національного самозбереження українців. Отже, у період становлення українська поезія Румунії зазнала потужного впливу позалітературних факторів, не вельми сприятливих для мистецької якості, внаслідок чого виявилася майже позбавленою можливості розвиватися за внутрішньолітературними законами.

Збірки перших українських поетів Румунії (О.Мельничук, Г.Клемпуша, Ю.Павліша), а також альманахи “Серпень” (1964) та “Ліричні струни” (1968) відбили загальну картину соцреалістичної літературної дійсності 50-60-х років. Проте в “Ліричних струнах” уже намітилися перші якісні зміни в розумінні естетичної суті мистецтва, які проявилися в поезії І.Ковача, К.Ірода та О.Масикевича. Творчість цих поетів стала своєрідною прелюдією до приходу в літературу поетів нового покоління, підготувала перехід поезії на новий художній рівень з початком 70-х років.

Справжнє *мистецьке оновлення* в українській поезії Румунії відбулося впродовж саме цього десятиліття. Йому передувала низка позитивних змін в українському літературному житті.

По-перше, 1969 р. було засноване видавництво для національних меншин “Критеріон”, демократичне спрямування якого сформував головний редактор, угорський письменник Геза Домекош – невтомний борець проти надто суворого контролю культури з боку державних органів. Українську секцію видавництва очолив поет М.Корсюк. З’явилася можливість регулярно друкуватися.

По-друге, 1970 р. при Спілці письменників Румунії заснувалася українська літстудія, яка об’єднала всі наявні на той час творчі сили. У центрі її життя став О.Масикевич, письменник-емігрант, людина високого обдарування з уже набутих у 30-х роках в Україні мистецьким досвідом. Тут уперше на професійному рівні сформувалася українська літературна критика (М.Ласло-Куцук, Є.Мигайчук, І.Лемний, М.Михайлюк).

По-третє, саме на рубежі 70-х років прийшло молоде творче покоління, не скуте ідеологічними забобонами: І.Ковач, М.Корсюк, М.Небиляк, І.Онужик – випускники факультету славістики Бухарестського університету, представники так званої “золотої хвилі” в українській поезії Румунії.

Доцільними тут є паралелі з материковим письменством та загальнорумунським літературним процесом, у контексті яких відбулося мистецьке піднесення. Саме українське шістдесятництво стало справжнім відкриттям для покоління молодих поетів, виявилось передумовою переорієнтації літературного життя з прагматичного та функціонального розуміння мистецтва до пріоритетного поцінування власне естетичної вартості художнього тексту. Засвоєння тенденцій шістдесятництва позитивно вплинуло на формування художнього світогляду представників молодого української поезії Румунії 70-х років.

Як видається, таку ж благодію місію відіграла румунська література, де ще в 60-х роках відбулися процеси творчого піднесення, заперечення епохи соціологічного догматизму. До такого художнього оновлення спричинилася творчість Н.Станеску, М.Сореску, Й.Александру, Ш.-А.Дойнаша, Ч.Балтача, Й.Георге, А.Бландіани. Румунська поезія відбила найсучасніші модерні тенденції в європейському мистецтві, які через її посередництво проникли в українську поезію Румунії, спричинивши художнє оновлення. На відміну від української літератури, замкнутої в рамках тоталітарної системи, румунська виявилась досить відкритою щодо найсучасніших мистецьких віянь.

Модернізм офіційними колами ніколи не переслідувався, оскільки вважався сферою позаідеологічною. Так українська поезія Румунії змогла засвоїти риси модерного письма і впродовж 70-х років звільнитися з-під впливу догматичної естетики.

Першим кроком у переорієнтації поетичного світосприйняття цілого мистецького покоління стала збірка І.Ковача “Поезії” (1972), яка продемонструвала українську поезію Румунії вищої художньої якості, довела її зрілість і можливість майбутніх перспектив. Автор привніс в українську поезію Румунії мотиви окремих українських народних балад, творчий досвід П.Тичини, поезії І.Драча та В.Симоненка. У його художній практиці реалізувалися модерні настанови сучасної естетики ХХ ст. Поет віддав перевагу раптовому спалаху, підсвідомому поштовху перед логічністю викладу, вніс у поезію спонтанність і розкутість вислову, пішов на експерименти у сфері художньої лексики, як Н.Станеску. Є всі підстави стверджувати, що І.Ковачу належить провідна роль рушія творчої енергії цілого мистецького покоління.

У розділі аналізуються найважливіші видання українських поетів Румунії того часу, з’ясовується їх роль у літературному процесі. У літературному багатоголоссі 70-х років особливо виділяються збірки М.Корсюка “Нащадки сонця” та “Ворота”, М.Небиляка “Криниці моїх очей”, І.Онужика “Монолог і полум’я”, М.Михайлюка “Інтермеццо”, П.Романюка “Замок перелітніх птахів” та наступні збірки І.Ковача- “Рівнодення” і

“Зав'язь”. У роботі простежуються тенденції української класичної літератури та підходи, позначені домінантою модерного письма.

Так, **М.Корсяк** характеризується як поет інтелектуального складу з виразною світобуттєвою філософією, з нахилом до міфопоетичного мислення зі словом-символом у центрі, з актуалізацією “вічних” мотивів та образів.

У поезії **І.Онужика** привертає увагу закодована світовідчуттєва система з елементами екзистенційного драматизму, що подекуди сягають гострого відчуття кінечності буття, такого притаманного модерній естетиці ХХ ст. Це складна герметична поезія, побудована на рецепції біблійних засад, на високій конденсованості думки.

Творчість **П.Романюка** вносить в українську поезію Румунії відчутно виражений неофольклорний струмись, вітаїстичне сприйняття довкілля. Водночас автору властиве захоплення сюрреалістичним письмом із рисами згущеної суб'єктивності, експеримент у підсвідомому образотворенні, в деструкції поетичної мови, що висвітлює українську поезію Румунії в найбільш радикальному ракурсі.

На український неоромантизм і на символізм початку століття виразно орієнтується **М.Небиляк**.

Класичні українські традиції підтримує **М.Михайлюк**, творчість якого виростає з традиційної прозодії.

Однак, попри такі різноманітні художні пошуки, в українському літературному процесі 70-х років ще відчутно збереглася стара догматична тенденція (творчість О.Мельничук, М.Коцара, М.Балан, С.Груї, І.Непогоди, В.Баршай). На зламі поміж пройденим і досягнутим у 70-ті роки зупинилися К.Ірод, Ю.Павліш, С.Ткачук, К.Куцюк-Кочинський.

Окремо в літературному процесі 50-70-х років розглядається творчість **О.Масикевича** (1911-1980), представника другої еміграційної хвилі в українській літературі, десятилітнього в'язня сталінських таборів та обдарованого письменника, якого румунський режим постійно намагався відірвати від літературного життя. У розділі виводиться генеза поетової музи з естетичної платформи поетів-“вісниківців”, простежується еволюція його художнього мислення, що ґрунтується на спільності поглядів з О.Ольжичем та літературою міжвоєнної доби 20-30-х років на західноукраїнських землях, пронизаною ідеями національно-визвольної боротьби.

Проводяться паралелі з творчістю митців “розстріляного Відродження”, зокрема зі спадщиною українських неокласиків, з поетичним стилем П.Тичини.

Аналіз художньої спадщини О.Масикевича здійснюється з огляду на протистояння непересічної особистості і тоталітарної системи, спрямованої на її нівеляцію.

Екзистенційний трагізм людської індивідуальності співвідноситься з трагізмом буття нації. Творчість поета розглядається як самовираження авторського буття в слові, як витворений на протигагу системі світ в самособі, що відбиває цілісність особистості, власну, неторкану царину духу. За умов тоталітарного знеособлення і власної екзистенційної приреченості поет зосереджується на внутрішньому світі як запоруці духовної рівноваги. Драматизм такого становища ускладнюється цензурними обмеженнями, неможливістю відкритого вислову (заборона самої назви “Україна”), що змушує його старанно зашифровувати власні думки за допомогою віддалених асоціацій, паралелей, символіки, алюзій, алегорії.

Поет не втрачає внутрішньої свободи і зберігає за собою право залишатися особистістю. Лейтмотивами його поезії стають стани самоти, еміграції, розлуки з батьківщиною, зреалізовані через символіку журавля, попелу, перекотиполя, летючого корабля, човна, двостороннього вирію. Образи сну, засніжених ялин, символіка червоного кольору увиразнюють візії середовища, недоступного з волі обставин, ретроспективно переносять

у пережите. А символіка чорного кольору втілює екзистенційне відчуття сьогодення. За витоками та лейтмотивами, системою образів лірика О.Масикевича цілком відмінна від творчості автохтонних представників української поезії Румунії, вона пронизана відчутною ідеєю національної ментальності, соборності як єднаючої мети, на відміну від творів інших поетів, котрі з огляду на позалітературні обставини не змогли зреалізувати цієї художньої ідеї.

О.Масикевич утверджував в українській поезії Румунії, позбавленій належних зразків віршування, високі версифікаційні норми. Його творчість – унікальне явище в цій поезії, що вивищується над загальним художнім рівнем періоду літературного зародження та становлення. На жаль, політика постійної ізоляції щодо поета, намагання відірвати його від української громади, викреслити з літературного життя призвели до того, що саме в період зародження української поезії Румунії, у 50-60-ті роки, О.Масикевич опинився практично осторонь цього процесу, не маючи змоги впливати на молодих авторів, поділитися своїм досвідом. І лише у 70-ті роки він повноправно ввійшов в український художній процес Румунії, сприяючи його мистецькому оновленню.

Отже, в першому розділі дисертації відтворено картину розвитку української поезії Румунії у 50-70-х роках, простежено найважливіші етапи, явища, постаті в їх художньому становленні та розвитку.

Другий розділ – “РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ РУМУНІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ (80-90-ті РОКИ ХХ СТ.)” – присвячено розглядові тенденцій та явищ у сьогоденньому літературному процесі. Вказується на заснування нових видань (“Український вісник”, “Сигієрул україніан”, “Обрії”), простежується зміна мистецьких поколінь, приділяється увага дебютам останніх років (І.Негрюк, Т.Ребошапка, І.Кожокар) та досягненням української літературної критики Румунії (М.Ласло-Куцюк, М.Михайлюк). Відзначено розширення ідейно-тематичних, жанрових та стильових меж української поезії Румунії, вказано на окремі негативні моменти літературного процесу, зокрема на залежність митця від тоталітарної системи та певні поступки, згубні для творчої особистості (І.Ковач).

У розділі окремо виділяються помітні літературні явища, передусім збірка **М.Корсюка** “Монолог дерева” (1980), типологічний аналіз якої засвідчує спорідненість із символікою дерева в поезії материкового шістдесятництва. Особлива увага приділена поемі “Зелен-віра”, написаній у формі вінка сонетів. У ній знайшла втілення художня візія світу, генетично споріднена з ранньою лірикою автора. Її першовитоки дотичні також до екзистенціалізму (Ж.-П.Сартр, А.Камю), оскільки центральною у структурі збірки стає проблема людського буття, втілена в образі дерева з його сповіддю-монологом, пошук підсвідомого коду людської долі та намагання протистояти її сліпому присуду. Архетипне художнє бачення свідчить про звернення М.Корсюка до колективного підсвідомого, де дереву відводиться роль “центрального, структуризуючого, впорядковуючого елемента первісних знакових систем”, що поєднує небо, землю та підземний світ, охоплює простір і час, тобто всі космогонічні координати. Творчий процес у М.Корсюка стає своєрідним “розгортанням архетипів” (К. - г.Юнг), де поруч з образом дерева актуалізуються семіотичні нюанси води, блискавки, грому, птаха. Їхня взаємодія творить складну художню структуру з широким спектром акцентів і трактувань. Так, крізь призму основного образу проводяться смислові лінії: гуманізм і життєвий раціоналізм, вихід з кола власної приреченості, ідея духовної трансформації, доля далекого вирію без вороття, екологічна проблематика. Дерево постає то апокаліптичним деревом смерті, то деревом зелен-плоду, то вмираючим у “саду густому” деревом ХХ віку чи деревом-сухостоєм, втілюючи основні віхи людської долі. Воно поборює хаос і

впорядковує світ, є його причиною і наслідком, детермінує всю складність і багатогранність життя, пояснює загадку світової онтології. Це дає підстави зробити висновок, що глибина художньої філософії та афористичність висловлювання поряд із високою версифікаційною майстерністю виводять збірку М.Корсюка на вершину досягнутого українською поезією Румунії.

У художньому процесі 80-90-х років привертає увагу творчість **П.Романюка**.

Підкреслюється національна специфіка поетового модерну, споріднена з неофольклорною традицією в ранньоукраїнському модернізмі, з творчістю сучасної київської школи поезії. Генеза поетового фольклоризму виводиться з анімістичного світогляду його Гуцульщини, з її багатой етнографії та пісенності, що інтегруються в модерний твір.

Обстоюється положення про фольклоризм як прикметну рису модернізму в літературі переважно “молодих” націй, простежуються різні рівні рецепції автором фольклорного матеріалу (стилізація, ремінісценція, алюзія), аналізується пантеїзм його художнього світу, споріднений не лише з українським, а й з румунським фольклором. Підкреслюється широкий культурософський синтез, актуалізація різних художньо-культурних пластів, їх індивідуальна авторська рецепція.

П.Романюкові відводиться роль найбільш “радикального” експериментатора в українській поезії Румунії. Проаналізовано сюрреалістичні впливи в його художній практиці, зокрема вербалізацію підсвідомого та занурення в дологічне поле мовлення, експерименти у мові.

Визначено рівень поетового метафоризму як “вищу алгебру метафор” (за

Ортегою-і-Гассетом). Акцентується на дотичних лініях експерименту П.Романюка та естетичних концепцій У.Еко (відкритий текст), Т.-С.Еліота (межі поетичної свідомості),

Я.Мукаржовського (порушення літературних норм у тексті). Підкреслюється, що

П.Романюк дав зразки сміливого творчого пошуку, його поезія, викликаючи різні відгуки, поживлявала літературний процес, стимулюючи пошук художньої істини.

Однією з найпомітніших постатей в українській поезії Румунії 80-90-х років став **І.Негрюк** (1954-1998). Він єдиний з українських авторів зумів розвинути як лейтмотив тему землі і людини, провести ідею людської спадкоємності, що характерна для материкового письменства. Поет наблизився до подібних моментів у творчості Л.Благи та М.Сореску, до понадчасової постаті селянина в румунській народній баладі “Міоріца”.

В останніх віршах автора особливо відчутно зреалізувалася метафізична ідея безсмертя, що перегукується з драматичними візіями власної долі – раннього відходу в небуття.

Специфічний метафоризм І.Негрюка формує художній світ через селянський світогляд (“грудочка чорнозему слова”), через професію сталевара (“металеві квіти”). Слово набуває автологічної новизни, класичні образи оживають у структурі модерного верлібру.

Метафора становить основну енергетичну силу лірики І.Негрюка. Внутрішнє самозаглиблення викликає особливий ліризм, тонку інтонаційну гармонію. Поет зробив великий внесок в опрацювання жанру балади.

Неоромантична стильова течія є визначальною для творчості І.Ковача, М.Небиляка,

Т.Ребошапки, І.Кожокаря. У дисертації аналізується тонкий ліризм кращик віршів

І.Ковача, драматизм творчої долі поета, котрий не зміг проявитися на повну силу, акцентується на згубності для мистецтва ідеологічно-кон'юктурних підходів.

Простежуються неоромантичні тенденції в поезії М.Небиляка, оцінюється неоромантичний драматизм художнього світу Т.Ребошапки. Помітним явищем сучасної української поезії Румунії став творчий дебют **І.Кожокаря** – поета-інтелектуала,

неоромантика за світовідчуттям. Його поезія визначається терміном “риторика модернізму” (за С.Павличко), оскільки автором опрацьовується ідея модернізації, виходу української поезії на арену європейських цінностей і ці естетичні засади не завжди

підкріплюються власне художнім словом. Надмір публіцистичності, брак ліризму не дозволяють І.Кожокареві сповна зреалізуватися. У його творчості привертають увагу романтичні контрасти, зіткнення протилежностей, що породжують типову для сучасності модерну дихотомію. Релятивність загальноновизнаного у віршах автора нагадує негативізм загубленого постколоніального мистецького покоління.

Звернуто увагу на кризові явища в сучасній українській поезії Румунії: розрив у наступності поколінь, відсутність молодих сил у літературі, що зумовлено насамперед політикою асиміляції. У цьому ряду – і брак живих зв'язків з Україною, недоступність материкової літературної періодики, і зупинка виходу окремих українських видань у Румунії та комерціалізація “Критеріону”.

У **ВИСНОВКАХ** узагальнено спостереження над розглянутими в дисертації проблемами. Підсумовується, що українська поезія Румунії виникла та розвивалася у складних суспільно-історичних обставинах, за умов планоїрної асиміляції, піднятої до рівня офіційної політики тоталітарного режиму 50-80-х років. Обмежене фінансування культурних потреб національних меншин Румунії звужувало можливості українського книгодрукування. Літературно-мистецьке життя ускладнювалося відчутною відірваністю від материкового письменства. За таких обставин найближчою сферою для українських авторів став фольклор – першочерговий ґрунт майбутнього літературного процесу, згодом сюди долучилися такі джерела, як українська та румунська літератури, європейські художні тенденції, запозичені через румунолітературний контекст.

Переломними для літературного життя стали 70-ті роки – період творчого засвоєння українською поезією Румунії кращих тенденцій материкового шістдесятництва та рис загальнорумунського літературного оновлення. Саме в цей час в українській поезії Румунії відбувся перехід від функціонального, догматичного розуміння творчості до вартісної естетичної сутності – однієї з домінант її сучасного розвитку.

Провідними постатями літературного життя стали О.Масикевич – представник другої еміграційної хвилі в українській літературі, а також автохтонні автори І.Ковач, М.Корсюк, М.Небиляк, П.Романюк І.Негрюк, І.Кожокар. Вони розвинули таку центральну ідейно-тематичну лінію, як спадкоємність поколінь, класичну для материкової літератури тему землі і селянина, громадянські мотиви переважно регіонального звучання. На жаль, мало висвітленою виявилася українська національна ідея – один з лейтмотивів вітчизняного письменства, не реалізований в українській поезії Румунії з огляду на суспільні обставини. Суголосний цій ідейно-тематичній лінії мотив еміграції, самотньо втілений в творчості О.Масикевича. Яскраве поетичне вираження отримали філософсько-екзистенційні мотиви людської долі, життєвих цінностей, психологічно-особистісні колізії буття в атмосфері сучасного світу аж до постмодерної релятивності його пріоритетів. Основними художніми образами стали засвоєні з поезії 60-х років образи дерева та сонця, символ птаха, українські романтичні образи доріг, мандрівника, вигнанця, спорідненого з рецепцією біблійного блудного сина. Із жанрів особливого поширення набули ліричний вірш, сонет та вінок сонетів, рондель, балада, пантум.

Українські поети Румунії засвоїли художньо-стильові риси неоромантизму, неоміфологізму та символізму, екзистенційний драматизм. Вони наснажили творчість герметичною зашифрованістю троп, рисами інтелектуалізму, культурософського синтезу. Отже, сьогодні українська поезія Румунії являє собою мистецьке художнє явище, завдяки вивченню якого відкривається ще одна сторінка в українській літературі.

Основні положення дисертації викладено у публікаціях:

1. Фольклорні витоки неоромантичної естетики П.Романюка // Науковий вісник Чернівецького університету : Слов'янська філологія. – Чернівці : Рута, 1999. – Вип. 52-53. – С. 82-88.
2. Жанр балади в українській поезії Румунії // Науковий вісник Чернівецького університету : Слов'янська філологія. – Чернівці : Рута, 2000. – Вип. 81. – С. 33-39.
3. Іван Негрюк: таїносфера непроминушості // Науковий вісник Чернівецького університету : Слов'янська філологія. – Чернівці : Рута. – 2000. – Вип. 83. – С. 53-59.
4. Українська поезія Румунії в контексті українського шістдесятництва // Буковинський журнал. – 2000. – № 1-2. – С.173-179.
5. Українська поезія в Румунії // Наш голос. – Бухарест, 1999. – № 43. – С.14.
6. “Mihai Eminescu ei poezia ucraineang din Romvnia” // “Glasul Bucovinei”.- nr.2(26).- An.VI.-2000.-С.31-33.
7. “Координати поезії Ореста Масикевича” // “Традиція і новаторство у світовій літературі”: Збірник.- Чернівці : Рута. – 2000.-С.9-14.
8. Переосмислення біблійних ідей у поезії О.Масикевича // “Біблія і культура : Збірник наук. статей”. Вип.2. -Чернівці : Рута. – 2000.-С.74-76.

Анотація

Василик Л.Є. Українська поезія Румунії другої половини ХХ ст. (тематично-жанрові та стильові особливості). – Рукопис. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.01 – українська література. – Чернівецький державний університет ім.Ю.Федьковича. – Чернівці, 2000.

Дисертація присвячена системному аналізу української поезії Румунії другої половини ХХ ст. Досліджено генезу мистецького явища, визначено основні періоди його розвитку, запропоновано цілісний канон української поезії Румунії.

Розглянуто ідейно-тематичні, жанрові та стильові координати досліджуваного мистецького явища, проведено типологічні паралелі з румунолітературним художнім контекстом та материковою українською літературою. Здійснений аналіз дає змогу ввести українську поезію Румунії в загальноукраїнський літературний процес як її органічну і невід'ємну складову, що збагачує наше уявлення про українську літературу ХХ ст.

Ключові слова: художній процес, літературний період, поезія, контекст, творчість, стиль, тенденції, національна ідея.

Аннотация

Василик Л.Е. Украинская поэзия Румынии второй половины ХХ в. (тематически-жанровые и стилевые особенности). – Рукопись. – Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.01. – украинская литература. – Черновицкий государственный университет им. Ю.Федьковича. – Черновцы, 2000.

Диссертация посвящена системному анализу украинской поэзии Румынии второй половины ХХ в. Исследуется генезис явления искусства, определяются основные периоды

его развития, предлагается целостный канон украинской поэзии Румынии. Рассмотрены идейно-тематические, жанровые и стилевые координаты исследуемого художественного явления, проведены типологические параллели с румынолитературным художественным контекстом и отечественной украинской литературой. Осуществлённый анализ позволяет ввести украинскую поэзию Румынии в общеукраинский литературный процесс как её органическую и неотъемлемую часть, обогащающую наше представление об украинской литературе XX в.

Ключевые слова: художественный процесс, литературный период, поэзия, контекст, творчество, стиль, тенденции, национальная идея.

Summary

Vassilik L.Y. Ukrainian poetry of Romania of the second half of the XX century (thematic-genre and stylistic peculiarities). – Manuscript. – Scientific thesis for the degree of Ph.d. of philological sciences on speciality 10.01.01. – Ukrainian literature. – Chernivtsi state university named after Y.Fedkovych. — Chernivtsi, 2000.

The thesis is dedicated to the complex analysis of Ukrainian poetry of Romania of the second half of the XX c. The Public – historical circumstances of the literary process, its genesis has been analysed. The main periods in the development of Ukrainian poetry were determined, and the integral writer's canon was offered. In this thesis the characteristic features of Ukrainian literary process of Romania were investigated, it also helps figure out and outline the thematic-genre and stylistic peculiarities of creative activity of the authors. The author determines the role of issues, almanacs, collections in the literary life. The manifest of the level of national idea, mentality of Ukrainian poetry of Romania are also studied.

In this research it is stressed that the source basis of the artistic phenomenon were the folklore writings of the Ukrainian minority in Romania continental writings, Romanian literature and the tendencies of European literature, which are interpreted through the Romanian-speaking literary context.

The precondition of the literary activity was the appearance of folklore collections, foundation of Ukrainian newspapers “Novyi vik” and “kulturnyi poradnyk”, the opening of the faculty of slavistyka in Bukharest university, where a number of future Ukrainian writers received the education.

The first editions of Ukrainian poetry in Romania were the collections by O.Melnychuk, G.Klempush, Y.Pavlish and also the almanachs “Serpen” and “Lirychni struny”. Having appeared in the 50-60. They reflected the general picture of sociorealistic reality in art, dependency of the author on the out-of-literal, that is, ideological factors.

It is stressed that a real art renovation of the whole Ukrainian literary process of Romania was held in the 70 s. The foundation of the editorial house for the national minorities “kryterion” (where together with other sections the Ukrainian one began its activity) promoted and added to its development. Also Ukrainian artistic studio in the League of writers in Romania was organized, which was headed by the talented poet O.Masykevych. Here, for the first time Ukrainian literary critics was formed (M.Laslo-Kutsyuk, Mykhailyuk), a new generation authors (I.Kovach, M.Korsyuk, M.Nebylyak, L.Onurhyk) started writing. Thus, during 50-70 years Ukrainian poetry in Romania was created as an artistic phenomenon.

Also the creative activity of O.Masykevych as the representative of the second emigration wave in the Ukrainian literature) was studied in this research. His poetry is evaluated as a unique

phenomenon which is high above the general artistic level of the period of the literary conception and formation.

The author of this research studies the tendencies and phenomena in the today's Ukrainian literary process in Romania. The attention is drawn to the new editions (“Ukrainskyi visnyk”, “Curievul uevainian”, “Obrii”), the artistic generation's change is being analysed, the debut of the last years is in the focus. The researcher indicates the extension of thematical, jenre and stylistic limits of Romania's Ukrainian poetry, studies some separate negative moments of the literary process, for instance the author's dependence on the totalitarian system.

Some notice able literary phenomena are emphasized in the work.

Several crisis phenomena in the modern Ukrainian poetry of Romania are also noticed. The author traces the break in the continuity of generation, the lack of young forces in the literature of this period. This is caused first of all by the policy of assimilation, lack of vivid ties with Ukraine, in access sibility of continental literary periodicals and stopping of edition of separate Ukrainian issues in Romania.

The main art phenomena in the artistic process, their functions, esthetic significance in the literary life are investigated. The author analyses the peculiarities of the world of separate authors, determines their contribution info the poetry. The typological parallels are drawn with the artistic context of Romanian texts and with the continental writings; the principle tendencies in the modern literary life are defined (80-90 years XX c.).

The investigation made here allows to include Ukrainian poetry of Romania into the generally Ukrainian literary process of XX c. As an organic inseparable part, it defines the place of this poetry in the Ukrainian literary life, analyses characteristic features of this literature on the background of continental writings.

New pages of unknown Ukrainian literary activity beyond the boarders are shown; our literature becomes richer more diverse than before.

The key words: artistic process, literary period, context, poetry, creative activity, style, tendency, national idea.